25 júla, 2025 | www.biosferaklub.info | Sergej Torlopov

Zložky vzdelávacieho procesu, ktoré sú podľa môjho názoru základom dosiahnutého výsledku.

1. Škola neustále analyzuje vzdelávací proces s cieľom identifikovať úzke miesta a hľadať riešenia odhalených problémov

Je možné, že práve neustála zmena tohto procesu v škole je dôvodom, prečo nie je zaznamenávaný a nie je predpísaný vo forme nejakej ucelenej metodiky vhodnej na replikáciu.

2. Používanie metódy „ponorenia“ do predmetu

Predmety, s výnimkou ruského jazyka, sa vyučujú metódou „ponorenia“. Počas ponorenia, ktoré trvá 3 – 5 dní, sa jeden predmet vyučuje štyri hodiny denne. Kurz 5. – 11. ročníka sa vyučuje v niekoľkých ponoreniach počas roka.

Ponorenie sa do predmetu vám umožňuje vyhnúť sa zmätku v hlave z množstva predmetov v jeden deň. Aj vo sne dieťa žije s predmetom, do ktorého je ponorené. Učiteľ musí analyzovať obsah imerzného kurzu na úrovni jeho štruktúrovania, vyčleniť vedomosti, ktoré si treba na jednej strane zapamätať a na druhej strane kreatívne pochopiť, aby si pre seba určil dominantnú tvorivú úlohu.

3. Trvanie hodiny

Trvanie hodiny je 30 minút. „Nedovoľte duševnú ospalosť, učte iba v obdobiach sústredenej pozornosti, intenzívneho vnímania.“ Krátke, akčné hodiny cyklov „reč“ a „obraz“, rozvrhnuté podľa princípu striedania druhov činnosti, by mali vytvárať objektívne podmienky pre formovanie zvyku školákov pracovať tvrdo a s nasadením. Každá nová hodina bola uvoľnením, prestávkou od predchádzajúcej a zároveň stimulom, dobitím energie pre ďalšiu.

4. Striedanie predmetov z pozície spustenia rôznych funkcií (reč, sluch, predstavivosť, emócie, fyzická aktivita, kreativita)

„Presvedčili sme sa, že vzdelávací proces nemôžeme zlepšiť iba horizontálne, teda zvýšiť efektivitu samotnej hodiny. Bolo potrebné zlepšiť vzdelávací proces aj vertikálne, teda hľadať najvýhodnejšiu blízkosť predmetov pre kognitívnu činnosť detí. Hodiny „figuratívneho“ alebo „emocionálneho“ cyklu, umiestnené v rámci vzdelávacieho procesu, slúžia ako akýsi stimulant, dobitím energie pre mentálnu činnosť v hodinách „rečového“ cyklu. Matematika, hudba, čítanie, športové hry, písanie, práca – alebo: matematika, choreografia, čítanie, výtvarné umenie, písanie, práca. Každá hodina je oddychom od predchádzajúcej a „dobitím“ pre ďalšiu, každú minútu, na každej hodine v aktívnej práci.

5. Formovanie holistického obrazu sveta

V škole sa venuje veľká pozornosť formovaniu holistického obrazu sveta – ukazuje sa štruktúra vesmíru, prepojenie javov a objektov so svetom a navzájom. To znamená, že učenie prebieha od všeobecného k konkrétnemu.

„Snažíme sa spájať vedomosti, t. j. formovať holistické chápanie priestoru. A snažíme sa zabezpečiť, aby dieťa myslelo v mierke vesmíru. A nielen o sebe ako o samostatnej osobe, ale ako o neoddeliteľnej súčasti celého Vesmíru.“ Ukazuje sa, že rozdelenie sveta na niektoré samostatné fragmenty, objekty skresľuje jeho obraz a komplikuje pochopenie. Na tento účel sa vykonáva príprava na vytvorenie integrovaných kurzov – napríklad kombinovaný kurz matematiky-fyziky-chémie-astronómie.

6. Zovšeobecnené zoznámenie sa s predmetmi

Na začiatku štúdia každého predmetu sa vykonáva čo najvšeobecnejšie zoznámenie sa s jeho obsahom. Učiteľovi sa venuje toľko hodín, koľko potrebuje, aby študenti pochopili konečný cieľ predmetu, vnímali ho ako celok. Potom sa k tomuto predmetu vrátia a podrobne ho študujú. Je však dôležité, aby došlo k celostnému vnímaniu predmetu. V ideálnom prípade by sa takéto celostné zoznámenie s predmetom malo uskutočniť už na prvej hodine (napríklad biológia). To znamená, že predmet sa nepodáva v útržkovitých informáciách, ale ako celok, integrálne poznanie s vnútornými súvislosťami, v rozvoji.

7. Integrálne predmety

V škole sa spoločným úsilím učiteľov a študentov vykonáva vedecká práca na vytváraní integrálnych predmetov, v ktorých sa spája jedno povedomie z viacerých predmetov (napríklad zjednotenie fyziky, chémie, matematiky, astronómie). Výsledkom takejto práce je jeden predmet – prírodné vedy. Snaží sa zabezpečiť, aby sa neposkytovali len suché informácie, ale aby existovalo prepojenie so životom.

8. Vzájomné učenie detí

Takmer všetci študenti po úspešnom zvládnutí konkrétneho predmetu pôsobia ako učitelia. To stimuluje deti k lepšiemu zvládnutiu predmetu, rozvíja ich schopnosť samostatnej práce, rozvíja zmysel pre kolektivizmus a zodpovednosť za kamarátov.

Spätná väzba od študentov: „Tu sa deti cítia ako učitelia – je to veľmi zaujímavé.“

„Keď musíte niekomu sprostredkovať informácie, lepšie ich vnímate.“

„Len v procese vyučovania môžete získať hlboké znalosti o predmete.“

„Deti si navzájom rozprávajú jazykom, ktorému rozumejú. Spôsobom, ktorému rozumejú.“

„Nie sme ani učitelia, ani študenti – sme zamestnanci.“

9. Pobyt detí vo vekovo zmiešaných skupinách

Študenti školy sú združení do niekoľkých vekovo zmiešaných skupín (chlapci a dievčatá samostatne). Pracujú spolu, študujú spolu a bývajú v jednej ubytovni. Starší pomáhajú mladším, starajú sa o nich – v každodennom živote, pri štúdiu, pri všetkých aktivitách. Mladší sa snažia napodobňovať starších, sú k nim priťahovaní. Vytvorí sa tím.

10. Kolektívna práca v triede

„Naše hodiny nie sú ako v bežnej škole – sedíme v kruhu pri stoloch a diskutujeme o nejakej téme. Tí, ktorí rozumejú, prechádzajú k iným stolom a pomáhajú tým, ktorí ešte nepochopili. Učiteľ tiež jednoducho pomáha tým, ktorí nepochopili. Odlišuje sa od nás len tým, že vie viac, takže usmerňuje a pomáha.“

11. Veľké množstvo rozmanitej, vysoko organizovanej práce
Vysoká úroveň organizácie práce. Podlaha (ihrisko) bola vyrobená za tri dni, budova po požiari bola postavená za niekoľko mesiacov. Takmer všetky budovy boli postavené rukami detí.

12. Komunikácia na úrovni terénu
Počas vyučovania sa robí pokus o stretnutie (tj. česky střetnutí, soutěž). Ak sa to podarí, deti dokážu zvládnuť stredoškolský kurz matematiky za 10 dní. Stretnutie sa koná s niekým, kto už tieto informácie má. Štruktúry terénu umožňujú ich prečítanie. Deti sú voľné, sú zapojené do procesu, môžu klásť akékoľvek otázky. Je dôležité, aby dieťa aj osoba, ktorá s ním pracuje, pracovali na vzťahoch. Odbrzdíme, snažíme sa nepoužívať koncept veku. Rodová pamäť dieťaťa obsahuje všetky potrebné informácie. Ten, kto s deťmi pracuje, o tom nemôže pochybovať. Najdôležitejšie je nadviazať s nimi vzťah týkajúci sa riešenia problému a učenie sa stane samo od seba. Netreba sa sústrediť na učenie, treba sa posúvať k riešeniu problému. V procese riešenia si deti osvoja potrebné vedomosti, v skutočnosti si pamätajú, čo zabudli – človek vie všetko.

Je veľmi dôležité pochopiť, prečo pracujú. Nie pre seba, ale preto, že to musia zvládnuť, aby mohli ďalej odovzdávať. Je dôležité, aby robili to, čo je potrebné pre ostatných. Učia sa len chápať človeka, ktorý s nimi pracuje. Nie je dôležitá matematika, ale človek, ktorý matematike rozumie. Nie matematika sama o sebe, ale pohyb k Pravde prostredníctvom matematiky. To je potrebné pre vlasť, ľudstvo, vesmír. A čím väčší je cieľ, tým úspešnejšie je zvládnutie predmetu. Mala by existovať atmosféra spolupráce, podpora viery študenta v seba samého – pre neho neexistujú žiadne prekážky, úspešne sa posúva k cieľu.

13. Stanovenie vážnych a zložitých úloh deťom
Deti riešia nie hračkárske, ale vážne životné problémy. Vedecké a priemyselné pedagogické združenia (družstvá, tímy), ktoré zahŕňajú učiteľov, žiakov lýcea, vedúcich zamestnancov v konkrétnom predmete. Vypracovanie kurzov, priama vedecká práca.

14. Kombinovanie reprodukčných aktivít s kreativitou
Deti si učivo osvojujú oveľa efektívnejšie, ak im nie je dané v hotovej forme, ale ak si ho spoločne s nimi rozvíjajú. A ešte lepšie je, ak si ho vyvíjajú samy. Napríklad takáto technika: dieťa musí vyriešiť problém alebo príklad. Nájde riešenia a potom si pravidlo samo zapíše. Je potrebné dokázať vetu – samo si ju dokáže.

15. Impulz pre rozvoj prostredníctvom lokálneho úspechu
Dieťaťu sa pomáha prejaviť sa v nejakej činnosti (predmete), pre ktorú preukázalo schopnosti, pomáha sa mu rozvíjať túto schopnosť, vďaka čomu prejavuje vieru v seba samého, pocit svojej nevyhnutnosti a prostredníctvom toho záujem o iné predmety. Potom učí svojich spolužiakov, prejavuje sa v produktivite, kreativite. A ostatným študentom treba ukázať – pozrite sa, aký je váš kamarát talentovaný, poďme sa spolu radovať. Je potrebné dobre pochopiť individuálne schopnosti detí. A v súlade s týmito schopnosťami mu stanoviť úlohy. Preto naša myšlienka „oddelenia“, kde dieťa dosahuje najvyššie výsledky v nejakej činnosti. Tieto výsledky dieťa „inšpirujú“ a tlačia ho k štúdiu iných predmetov s väčším záujmom.

16. Možnosti motivácie detí k štúdiu
– Vysvetľuje sa dôležitosť predmetu pre jeho osobný život.

– Vysvetľuje sa, že štúdium akéhokoľvek predmetu poskytuje všeobecný rozvoj, a to je potrebné pre každého človeka.

– „Normálny človek robí všetko dobre.“

– „Uvedomil som si, že už teraz môžem svetu niečo dať. A keď môžeš niečo dať, je to najväčšie

potešenie. Dáš ostatným to, čo vieš najlepšie.“

– Pochopenie predmetu vám umožní viesť hodiny (ako učiteľovi) pre iné deti.

– Pochopenie vedy vám umožní byť užitočným pre krajinu, ľudstvo, vesmír.

17. Kombinácia kolektívnych hodín so skupinovými a individuálnymi

Na hodinách sa veľa pracuje vo dvojiciach, skupinách. Učiteľ často presúva žiakov k inému stolu, do inej skupiny.

18. „Ďalšia schéma prenosu vedomostí“

Výpovede žiakov.

– Ďalšia schéma prenosu vedomostí je, že keď dieťa niečo pochopí, okamžite sa o to podelí s ostatnými. „Ak niečomu nerozumiem, vysvetlia mi to, ak tomu rozumiem, vysvetlím to ostatným.“ – Naše hodiny nie sú ako v bežnej škole – sedíme v kruhu pri stoloch a diskutujeme o nejakej téme. Tí, ktorí rozumejú, sa presunú k iným stolom a pomôžu tým, ktorí ešte nepochopili. Učiteľ tiež len pomáha tým, ktorí nepochopili. Odlišuje sa od nás len tým, že vie viac, takže vedie a pomáha.

Nemáme rámec štátnej školy, keď sa všetci študenti pohybujú rovnakou rýchlosťou. Pomáhame každému, aby maximálne odhalil svoje schopnosti, pohyboval sa rýchlosťou, ktorá je mu k dispozícii a osvojil si toľko vedomostí, koľko dokáže uniesť.

– „Už v druhom týždni som videl, koľko predtým asociovaných schopností sa vo mne odhalilo.“ – Študoval som v bežnej škole a cítil som, že niekomu niečo dlžím (čo sa týka učenia), ale nezaujímalo ma to, necítil som túžbu rozvíjať sa. Ale keď som sa dostal do tohto systému, videl som, že sa rozvíjam, pomáham rozvíjať sa aj iným, a to je naozaj vzrušujúce. V nej sa študenti zaujímajú o to, čo robia, a preto uspejú.

19. Vedecká práca

Škola má predmetové lýceá (fyzika, chémia, matematika atď.). Venujú sa hĺbkovému štúdiu predmetu. Tieto rozpracované práce sa potom distribuujú celej škole.

20. Zhrnutie dňa (reflexia)

Na konci dňa sa zhromažďujeme, aby sme sa zamysleli nad uplynulým dňom. Aby sme videli, ako veľmi každý človek počas tohto dňa vyrástol, aby sme si naplánovali budúcnosť, aby sme videli, ako môžeme v budúcnosti zlepšiť svoj život, aby sme videli, ako tím funguje spoločne a dôsledne. Toto je moment, keď má každý, kto tím buduje, slovo.

21. Vzťahy medzi učiteľmi a študentmi

Učiteľ sa k študentovi správa ako k rovnocennému. Cíti sa za študenta zodpovedný. Sám sa neustále snaží rozvíjať.

22. Používanie herných foriem

Snažia sa prezentovať vzdelávacie informácie hernou formou. Koná sa veľa rôznych súťaží, ale prebiehajú priateľsky, víťaz sa nebude vyvyšovať, ale ponúkne pomocnú ruku, bude sa snažiť učiť.

23. Komunikácia s prírodou

Náš rozvrh špeciálne vyhradzuje čas na priblíženie sa k prírode.

24. Rečníctvo

Počas hodiny sa preberaná látka opakovane hovorí.

25. Deti sú tvorcami školy

Dieťa si vytvára vlastnú školu, je jej autorom. Naša škola sa vyznačuje živou účasťou. Nepripravujeme deti na budúci život, ale učíme ich žiť tu a teraz. Na ich plecia dopadá veľká zodpovednosť – samy tvoria vzdelávací proces, tvoria učebnice, vykonávajú vedeckú prácu.

26. „Univerzálny učiteľ“

Učitelia musia mať univerzálne vedomosti – jednak kvôli zameniteľnosti, jednak kvôli poskytovaniu integrálnych vedomostí, aby odstránili hranice medzi súvisiacimi predmetmi. „Univerzálny učiteľ“ – učiteľ, ktorý ovláda 3 – 5 predmetov. Takýto učiteľ si postupne sám formuje integrálny predmet. Učitelia sa neustále učia.

Byť učiteľom znamená v prvom rade vychovávať človeka a až potom dávať vedomosti. Učitelia musia byť pedagógmi. Učitelia musia byť „flexibilní“, pretože celý systém školskej práce je veľmi dynamický, mobilný, flexibilný. „Práca s deťmi neznamená len viesť s nimi hodinu. Znamená to ju komplexne rozvíjať, žiť s nimi, myslieť s nimi, rozvíjať sa s nimi. Spoločne budovať nový život!“ „Učíme deti nebáť sa prekážok.“ „Učenie sa medzi dospelými a deťmi by malo byť vzájomné.“

„Učiteľ je dieťa aj dospelý zároveň. Ak nie je dieťaťom, nebude schopný s dieťaťom interagovať.“ „Skutočný učiteľ by mal ísť so študentmi v súlade, ale byť vpredu v múdrosti, v bohatstve morálnych a duchovných hodnôt. Mal by sa neustále venovať sebavzdelávaniu.“

27. Súťaž

„Aký silný vzdelávací nástroj sa tu ukazuje! Prehliadky, súťaže, olympiády, súťaže rôznych foriem vytvárajú cenný záujem o spoločnú vec, túžbu robiť ju čo najlepšie, osvojiť si to, čo je cenné v skúsenostiach iných.“

28. Denný režim

Režim je flexibilný – veľa sa môže meniť v závislosti od okolností. Vstávanie o 5 – 6 hodinách, cvičenie (beh). Pred raňajkami od 7 do 9 dve hodiny (veria, že toto je najproduktívnejší čas na vyučovanie), najdôležitejšie predmety sú naplánované na tento čas. Od 9 do 9.50 raňajky, potom kreatívne disciplíny až do obeda. Po obede osobný čas (odpočinok, samostatné štúdium, katedry – zvládnutie učiva je zahrnuté v katedrách). Večer ďalší „ponor“, potom večera, potom ďalší „ponor“. Celkovo 4,5 hodiny denne na akademické predmety. Večer zhrnutie dňa.

Zdalo sa mi, že v Ščetininovej škole fungujú všetky faktory efektívne, ale hlavným je pocit potreby byť užitočný. V prvom rade užitočný pre vlasť.

Sergej Torlopov

~~~
Zdroj:
www.biosferaklub.info/o-metodach-technikach-a-sposoboch-pouzivanych-v-skole-michaila-scetinina

**Shrnutí nejdůležitějších bodů pro vedení výuky s dětmi a dospělými**

- Uvést a vysvětlit ucelený blok informací
- Trvání hodiny cca 45 / max 60 minut
- Každý samostatný blok uvést ve všeobecném seznámení, aby vzniklo jeho vnímání jako celku
- Kombinace řeči, sluchu, představivosti, emocí, grafické informace a tvořivosti
- Formování celostního obrazu Světa – propojení jevů a objektů se Světem navzájem, pocit osobní propojenosti s celým Vesmírem
~~~

- Teoretické informace propojovat se skutečným životem
- Od „teoretické informace“ se posouvat k nalezení společného „řešení problému“
- Prostor pro společnou diskuzi a dotazy o daném bloku / tématu
- Rozvíjet a zapojit individuální schopnosti účastníků semináře
- Pomáhat si navzájem pro maximální pochopení daného tématu

Související video: Ruská rodová škola (Michail Petrovič Ščetinin, 2007)

Sdílet